

SVÄTOSŤ - CENTRIFUGÁLNA ALEBO CENTRIPETÁLNA SILA V SPOLOČNOSTI?

Pavel Hanes

Naša odpoveď na otázku v nadpise bude závisieť (1) od definície svätosti, (2) od definície kohézie spoločnosti, (3) a od toho, ako rozumieme vzťahu Boha k spoločnosti. Vo svojej prednáške budem svätosť chápať v zjednodušenom zmysle fyzického alebo spirituálneho *separatizmu*, spoločenskú kohéziu ako *morálnu súdržnosť* a na vzťah Boha k spoločnosti budem nazerať ako na vzťah Stvoriteľa Udržiavateľa a Sudcu k rebelujúcemu človeku.

1. POJMY

"Kohézia"

Pojem "kohézia" v jeho modernom vydaní v Biblii zrejme nenájdeme. Ak si pomôžeme latinčinou a modernou hebrejčinou, zistíme, že tento koncept v Biblii predsa len prítomný je.

Podľa anglicko-latinského slovníka *COHESION* (kohézia) znamená "I. The act of sticking together (akt súdržnosti); cohaerentia, II. Connexion (spojitosť), dependence (závislosť); rerum connexio; conjugatio; colligatio; coagmentatio."¹ V latinčine, odkiaľ slovo pochádza, majú slová *kohézia* aj *koherencia* spoločný pôvod v slovese *cohereo* (coherere, cohesi, cohesus) s významom "1. súvisieť s čím, 2. organicky súvisieť, 3. držať sa, trvať, 4. skladať sa z čoho."² Anglicko-grécky slovník prekladá pojem *cohesion* ako *ὁμόνοια* (jednomyseľnosť).³

Slovenský *Veľký slovník cudzích slov* tieto dva pojmy odlišuje nasledovne: "koherencia, 1. súvislosť, spojitosť, 2. synchronný priebeh kmitavých alebo vlnových elektromagnetických dejov poľa v čase a priestore. kohézia, 1. súhrn síl, ktorými sa navzájom pútajú častice tej istej hmoty, súdržnosť 2. charakteristika sociálnych pút a vzájomných väzieb členov spoločenskej skupiny alebo organizácie, súdržnosť, zomknutosť."⁴

V modernom používaní v angličtine pojem *coherence* má o.i. významy *consistency*, *orderly whole* (konzistencia, usporiadaný celok), kým pojem *cohesion* je skôr "form of attraction by which particle of bodies stick together" (forma príťažlivosti, ktorou častice telies držia pohromade).⁵

Moderná hebrejčina vyjadruje pojem *kohézia* pojmami ako sú *התלכדות*, ktoré znamená "zomknutie sa, spojenie sa"⁶, *התדבקות* (priľnutie), *קשירות* (kohézia) *תאחיזה* (adhézia). Koreň *לכד* v hitpaeli (Jób 38:30) Septuaginta prekladá pojmom *πρήγνυμι*, ktorého významy sú "to stick, fix on, to fasten different parts together, to make solid, stiff, hard"⁷ (zaraziť, pripevniť, pospájať, spevniť, ustrnúť, vytvrdiť). V Novej zmluve sa tento pojem vyskytuje v zmysle "postaviť (stan)" v Heb 8:2 a s predponou *προσπρήγνυμι* vo význame "ukrižovať" v Sk 2:23. Koreň *דבק* vyjadruje priľnutie (napr. Gn 2:24), v LXX prekladané pojmom *κολλάομαι* (zlepiť, zväzať kov), v NZ napr. Mt 19:5; Sk 9:26 alebo Rim 9:25. Koreň *קשר* sa vyskytuje hlavne vo významoch "priviazať", "spojiť sa", "konšpirovať" a LXX ho prekladá pojmami o.i. *ἀφάπτω* (priviazať - v NZ sa nevyskytuje), *σύνδεσμος* (NZ: "zväzok", "putá" Kol 2:19, 3:14; Sk 8:23; Ef 4:3), *συστρέφω* (zomknúť sa, zhromaždiť sa, pozbierať sa - v NZ Mt 17:22; Sk 28:3). Posledný koreň uvedený vyššie je *חזק* s významom "uchopiť", "chytiť sa" - v LXX o.i. *κρατέω*, *κατέχω*(-ομαι), *(ἐπι)λαμβάνω* alebo *πιάζω*. V NZ sú tieto pojmy pomerne časté a všetky majú podobnú základnú ideu "uchopenie".

¹ RIDDLE, J. E. *Complete English-Latin Dictionary*. (London : Longman, Orme, Brown, 1838.) s. 57.

² ŠPAŇÁR, J. *Latinsko-slovenský slovník* (Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1969), s. 112.

³ WOODHOUSE, S.C. *English-Greek Dictionary* (London : George Routledge, 1932) s. 142.

⁴ ŠALING, S. - IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. - MANÍKOVÁ, Z. *Veľký slovník cudzích slov* (Bratislava : SAMO-AAMM, 1997) s. 626

⁵ SCHWARZ, C. (ed.) *The Chambers Dictionary* (Edinburgh : Chambers Harrap Publishers, 1997), s. 335.

⁶ TRABALKA, V. *Hebrejsko-slovenský slovník* (Bratislava : ZING Print, 1996), s. 101.

⁷ LIDDELL, H.G. - SCOTT, R. *Greek-English Lexicon* (New York : Harper & Bro., 1883), s. 1209.

"Svätosť"

Krátky slovník slovenského jazyka pod heslom "svätý" uvádza nasledovné: "1. cirkevne uznaný a vyhlásený za dokonale cnostného, uctievaný ako svätec.: svätý Cyril a Metod, svätý Svorad, 2. súvisiaci s náboženskými predstavami a úkonmi: svätá omša; sväté obrázky s náboženskými námetmi; Sväté písmo, Písmo sväté Biblia; Svätá zem Palestína; Svätá stolica a) pápežský úrad b) Vatikánsky mestský štát; Svätý otec pápež, 3. expr. vynikajúci cnosťami, mravnosťou, bezúhonnosťou: žiť svätým životom; (ten veru) nie je svätý, 4. expr. nedotknuteľný, posvätný, drahý: rodina mu je svätá, 5. kniž. vznešený (význ. 1), slávnostný, veľký: svätá chvíľa, 6. expr. vzbudzujúci vážnosť svojou silou; oprávnený, spravodlivý: svätý hnev, sväté nadšenie; svätý boj za spravodlivosť, 7. expr. úplný (význ. 2), dokonalý, absolútny: sväté ticho; svätá pravda i fraz. áno (zdôraznený súhlas)"⁸

Z tejto definície je zrejmé, že pojem "svätosť" sa používa nielen v teológii, cirkvi a náboženstve, ale aj v politike, etike, estetike a psychológii. Pre jeho zrozumiteľné použitie je preto mimoriadne dôležité, aby bol jeho význam presne vymedzený prv, ako sa začne odborná diskusia. Anglický religionistický slovník obsahuje ďalšiu možnú definíciu svätosti: "Svätý - oddelený na posvätné účely alebo majúci zvláštnu vlastnosť odvodenú zo vzťahu s Bohom alebo bohmi."⁹ Táto definícia obsahuje ideu svätosti ako *vzťahu* k božstvu, čo je bližšie k biblickej predstave o svätosti, hoci ešte stále nemusí obsahovať jej etický rozmer, keďže "morálka [v mimobiblických náboženstvách] bola so svätosťou spojená len najnepatrnejším spôsobom."¹⁰ Ďalšia charakteristika svätosti v mimobiblických náboženstvách konštatuje: "Cena človeka sa vyčerpávala v jedinom celi slúžiť základným potrebám bohov, aby sa uniklo hroziacemu súdu."¹¹ a "...tomu, čo bolo sväté, sa nikdy nedalo dôverovať, len sa toho báť..."¹²

Na pôde Biblie sa dostávame k chápaniu svätosti, ktoré sa hlboko odlišuje od lingvistickej aj religionistickej definície tohto pojmu. Podľa jedného starozmluvníka "slovo *godeš* je najvnútornejšie božské slovo zo všetkých. Má do činenia s vlastnou Božou podstatou..."¹³ Keďže Boh je transcendentný, a pojem *svätý* je mu biblicky najbližší, treba konštatovať, že sa tu stretávame s javom, či vlastnosťou, ktorá je nakoniec nedefinovateľná. "V dejinách náboženstva všeobecne ako aj v Izraeli špeciálne, skúsenosť svätosti je prapôvodný náboženský údaj. To znamená, že pojem svätého sa nedá nijako odvodiť z iných ľudských noriem a hodnôt. Nie je to povýšenie týchto hodnôt na najvyšší stupeň, ani nie je s nimi spojená pripočítavosť. Sväté by bolo oveľa vhodnejšie označiť ako veľkého cudzinca vo svete človeka..."¹⁴

Napriek tomu, platí to, čo o svätosti konštatoval Otto: "...dve vlastnosti, znepokojivá a príťažlivá, sa kombinujú vo zvláštnej harmónii kontrastov a výsledný duálny charakter numinózneho vedomia, o ktorom vydáva svedectvo celý náboženský vývoj, minimálne od úrovne strachu z démonov, je zároveň najčudnejším a najpozoruhodnejším javom v celých dejinách náboženstva."¹⁵

2. KOHÉZIA ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI "BOŽÍM OKOM"

Kohézia spoločnosti v hriechu

Ak chceme hovoriť o súdržnosti spoločnosti z hľadiska svätosti, musíme konštatovať, že spoločnosť, hoci je rozdelená a znepriatelená tisícovými spôsobmi, v jednej veci je v zásade *kohézna* - v nepriateľstve voči Bohu. Táto súdržnosť sa prejavila veľmi typicky pri stavbe Babylonskej veže. Stará aj Nová Zmluva svorne svedčia "Odpadli všetci, skazení sú napospol, niet nikoho, kto by dobre robil, niet ani jedného" (Ž 53:4) a "Nieto spravodlivého ani jedného" (Rim 3:10).

⁸ KAČALA, J. (ed.) *Krátky slovník slovenského jazyka*. Heslo "svätý".

⁹ HINNELLS, J. R. *The Penguin Dictionary of Religions*, p. 151.

¹⁰ URY, M. W. *Holy, Holiness*. In: ELWELL, W. A. (ed.): *Evangelical Dictionary of Biblical Theology*, (Grand Rapids : Baker Books, 1996), p. 341.

¹¹ URY, M. W. *Holy, Holiness*. In: ELWELL, W. A. (ed.): *Evangelical Dictionary of Biblical Theology*, (Grand Rapids : Baker Books, 1996), p. 341.

¹² URY, M. W. *Holy, Holiness*. In: ELWELL, W. A. (ed.): *Evangelical Dictionary of Biblical Theology*, (Grand Rapids : Baker Books, 1996), p. 341.

¹³ SNAITH, N. H. *The Distinctive Ideas of the Old Testament*, (New York : Schocken Books, 1975) p. 21

¹⁴ VON RAD, G. *Old Testament Theology I*, (New York : Harper & Row, 1962) p. 205.

¹⁵ OTTO, R. *The Idea of the Holy*, (Oxford : Oxford University Press, 1936.) p. 31.

Boh je pre človeka nepríjemnou pripomienkou pomínutelnosti. Podľa NIETZSCHEHO je "pojem "Boh" vynájdený ako proti-pojem k životu (*als Gegensatz-Begriff zum Leben*) - všetko škodlivé, jedovaté, osočujúce, celé smrteľné nepriateľstvo proti životu vložené do strašidelnej jednoty! Pojem "nadčasovosť" (*Jenseit*), "pravý svet" vymyslené nato, aby sa znehodnotil jediný svet, ktorý jestvuje, aby sa neponechal žiadny cieľ, žiadny rozum, žiadna úloha pre naše pozemské jestvovanie!"¹⁶

Pre básnika HEINEHO je každá predstava nejakého obmedzenia peklom:

Ich will mein volles Freiheitsrecht!
Find ich die geringste Beschränkung,
Verwandelt sich mir das Paradies
In Hölle und Gefängnis.

Chcem mať plnoprávnu slobodu!
Aj najmenšie obmedzenie
zmení mi Raj na
Peklo a väzenie.¹⁷

Boh a svätosť

וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ... a buďte svätí, lebo ja som svätý... (Lev 11:44) je výzva, ktorá je nasmerovaná na starozmluvný Izrael, ale v Novej zmluve v rôznych formách zopakovaná pre cirkev a každého človeka, ktorý chce sa chce priateľiť s Bohom. Puritánsky autor VINCENT definuje Božiu svätosť ako "jeho podstatnú vlastnosť (*his essential property*), ktorou je nekonečne čistý; miluje a teší sa vo svojej vlastnej čistote a vo všetkom, čo ju pripomína v ktoromkoľvek z jeho stvorení; je dokonale oddelený od každej nečistoty (*perfectly free from all impurity*) a nenávidí ju, kdekoľvek ju vidí."¹⁸

Takéto chápanie svätosti je pre spoločenskú kohéziu vytvorenú spoločným/spoločenským odmietaním Boha poburujúce a jasne odstredivé. Celý problém však spočíva v tom, či ide o svätosť, ktorá vytvára reálne spojenie so skutočným Bohom, alebo len o domnienku arogantne povýšenú na náboženstvo, ktorým sa "v mene Božom" vytvára norma pre spoločnosť. Ak predpokladáme, že je možná vízia svätosti a jej uplatňovanie v genuinnej komunikácii s Bohom, centrifugálna hrozba svätosti sa môže zmeniť na ozdravenie spoločnosti, pretože ide o kontakt so Stvoriteľom a Udržiavateľom ľudstva. Klasické vyjadrenie Božieho vzťahu k svetu zacitujem z diela baptistického teológa Johna GILLA (1697–1771): "Boh, prvá Príčina, ktorý je bez príčiny, je Príčinou všetkého, je nezávislý; všetko má svoju existenciu z neho a teda závisí na ňom na zachovanie (*for the preservation*), pokračovanie a pohodu svojho bytia; všetko žije, hýbe sa a má svoje bytie v ňom; ale on, ktorý svoje bytie nedostal od nikoho, nie je závislý na nikom ..."¹⁹

Z povedaného vyplýva dnes ťažko komunikovateľná pravda: pohyb smerom k Bohu je vždy v prospech spoločnosti, aj keď to spoločnosť môže vnímať presne naopak. Pravá svätosť človeka vyrušuje a ohrozuje, ale ak je naozaj Božia, vždy pôsobí v prospech spoločnosti. Tento vplyv vyjadril Ježiš metaforou "vy ste soľ zeme" (Mt 5:12). Soľ konzervuje a genuinná svätosť pôsobí rovnako tým, že zastavuje morálny úpadok.

3. SVÄTOSŤ OČAMI SEKULARIZOVANÉHO SVETA

Svätosť je pojem, ktorý rozdeľuje. NIETZSCHE napísal: "To, čo dvoch ľudí najhlšie oddeľuje, je odlišný cit a stupeň čistoty (*ein verschiedener Sinn und Grad der Reinlichkeit*). Aký význam tu má všetka česťnosť a vzájomná užitočnosť, čo závisí na ich vzájomnej dobrej vôli: nakoniec ostáva pri tom: nemôžu sa ani cítiť (*sie "können sich nicht riechen!"*). Najvyšší inštinkt pre čistotu kladie toho, kto je ním postihnutý (*behaftet*) do najčudnejšej a najnebezpečnejšej izolácie, ako svätca: lebo práve toto je svätosť najvyššia spiritualizácia uvedeného inštinktu."²⁰ A na inom mieste ten istý NIETZSCHE: "...ako keby pokora, čistota (*Keuschheit*), chudoba, jedným slovom svätosť, nenarobili doteraz životu

¹⁶ NIETZSCHE, F. *Ecce Homo* 8. ()

¹⁷ HEINE, H. *Adam der Erste*. ()

¹⁸ VINCENT, T. *The Shorter Catechism of The Westminster Assembly Explained and Proved from Scripture* (Edinburgh: The Banner of Truth, 1674) s. 31.

¹⁹ GILL, J. *A Body of Doctrinal Divinity I*, 26. (www.pbministries.org/books/gill/Doctrinal_Divinity/Book_1/book1_26.htm, 6. 3. 2008)

²⁰ NIETZSCHE, F. *Jenseits von Gut und Böse* 271. (www.geocities.com/thenietzschechannel/ 6. 3. 2008)

nevýslovne viac škôd, ako nejaké dem hrôzy a zvrhlosti (*Furchtbarkeiten und Laster*). ...Čistá duša je čistá lož (*Der reine Geist ist die reine Lüge*)."²¹

Mohli by sme argumentovať, že NIETZSCHEHO chápanie svätosti je ovplyvnené jeho negatívnym postojom ku kresťanstvu a nereprezentuje nielen teologickú, ale ani historickú skutočnosť. Treba však povedať, že jeho vyjadrenia veľmi dobre vystihujú extrémne emocionálne reakcie na svätosť v oboch smeroch - ako *mysterium tremendum* (hrozivé tajomstvo) alebo *mysterium fascinans* (očarujúce tajomstvo). Odpudivosť a neodolateľná príťažlivosť vedú k nietzscheovským vyjadreniam, nech už je predmetná svätosť definovaná biblicky, religionisticky, či lingvisticky. Tento jav v žiadnom prípade nemožno ignorovať, ale ak obavy zo zneužitia svätosti a z jej odstredivého vplyvu na spoločnosť vedú k obchádzaniu tejto témy, prejaví sa jej fascinujúca príťažlivá sila spôsobmi, ktoré pre kohéziu spoločnosti majú nepríjemné následky. Náhradné objekty posvätnej úcty a náhradné procesy zasväčovania sú pre spoločnosť vždy nebezpečnejšie, ako procesy viazané na verejne kontrolované náboženstvo.

4. CIRKEVNÉ APLIKÁCIE SVÄTOSTI V SPOLOČNOSTI

Ponechajme stranou problémy racionálnych a emocionálnych výhrad k svätosti a v krátkosti preskúmame biblickú realizáciu svätosti vo vzťahu k okolitému svetu. Ak však chceme skúmať vplyv biblickej svätosti na kohéziu spoločnosti, musíme rozlišovať medzi jej starozmluvným a novozmluvným chápaním a aplikáciou.

Starozmluvné aplikácie svätosti

"Keď ťa Hospodin, tvoj Boh, uvedie do krajiny, do ktorej sa chystáš, a keď pred tebou vyženie mnohé národy - Chetejcov, Girgášejcov, Amorejcov, Kanaánov, Perizejcov, Chivejcov a Jebúsejcov, sedem národov, početnejších a mocnejších, než si ty, a keď ti ich Hospodin, tvoj Boh, vydá a porazí ich, musíš ich podrobiť hubiacej kľiatbe, nesmieš s nimi uzavrieť zmluvu, ani sa zmlouvať nad nimi. Nevstupuj s nimi manželstvom do príbuzenstva, svoje dcéry nedávaj ich synom a ich dcéry neber pre svojich synov, lebo by tvojich synov odvrátili odo mňa a oni by slúžili iným bohom; potom by vzplanul hnev Hospodinov proti vám a čoskoro by vás vyhubil. (Dt 7:1-4)"

Starozmluvná výzva k svätosti vyjadrenej teokratickým oddelením Izraela od ostatných národov sa v dejinách cirkvi interpretovala aj politicky snahou o vytvorenie teonomickej spoločnosti (štátu), v ktorom by všetky inštitúcie, zákony a všetci obyvatelia jestvovali v súhlase s Božou vôľou. Takáto idea nachádza malú, ak vôbec nejakú, oporu v Novej zmluve, preto si zástancovia tejto teológie pomáhali starozmluvnými normami pre izraelskú teokraciu. Zdalo by sa, že tieto pokusy skončili stredovekom, ale nie je to celkom tak. V súčasnosti túto teológiu reprezentuje *dominionizmus* a *rekonštrukcionizmus*. Dominionizmus je podľa niektorých evanjelikálnou sektou operujúcou na americkej pôde, ktorej cieľom je ustanoviť Kráľovstvo Božie ako *doslovné a fyzické kráľovstvo* na zemi v súčasnosti. Niektorí dominionisti sa dokonca odvolávajú na SZ v možnosti viesť vojnu proti nepriateľom tohto kráľovstva. Cirkev je telom Kristovým, a preto podľa dominionizmu stelesňuje Krista a má uskutočňovať jeho vládu. Stará zmluva je stále v platnosti a všetky jej zákony, okrem ceremoniálnych predpisov, sa majú aplikovať, s výnimkou tých, ktoré boli explicitne zrušené v Novej zmluve.

S dominionizmom úzko súvisí ďalšie hnutie, ktoré aplikuje Starú zmluvu. Citát z rekonštrukcionistického manifestu: "Rekonštrukcionisti sú dominionisti, nie pietisti. Tvrdíme, že obmedzovať Božiu autoritu nad každou oblasťou života znamená popierať jeho suverenitu. Veríme, že Kristus je Pánom nad všetkými vecami. Veríme, že sme povolaní ako prvý Adam a hlavne v moci Druhého Adama, nášho Pána, vykonávať vládu (*dominion*) v Jeho mene na celej zemi."²²

Tak ako v minulosti, aj dnes tieto snahy o legislatívne, či silové uplatnenie požiadavok svätosti vyvolávajú strach z klerikalizmu a obmedzenia toho, na čo si moderný človek zvykol pod pojmom *občianska sloboda*. Ak má svätosť pôsobiť ozdravne na spoločnosť, nemôže byť vnucovaná ani za predpokladu, že ide o jej dokonalú realizáciu (o čom sa vždy dá pochybovať). Platí tu jasné konštato-

²¹ NIETZSCHE, F. *Der Antichrist* 8. (<ftp://ftp.ac-toulouse.fr/pub/philosophie/nietzschederantichrist.rtf> 27.4.2006)

²² SANDLIN, A. *A Reconstructionist Manifesto*, http://www.forerunner.com/puritan/PS.Recon_Manifesto.html, 3. 3. 2008.

vanie, ktoré vyslovil známy biblický komentátor Matthew HENRY: "Kristus nikdy neplánoval, aby jeho evanjelium bolo šírené ohňom a mečom alebo aby jeho spravodlivosť bola uskutočňovaná pomocou ľudského hnevu."²³

Myslím, že môžeme konštatovať, že dominionizmus aj rekonštrukcionizmus nás varujú pred nesprávnym uplatňovaním starozmluvných zásad na život cirkvi vo svete. Je to síce starý problém, ale zďaleka ho nemožno považovať za vyriešený.

Novozmluvná svätosť

Nová zmluva síce opakuje a parafrázuje starozmluvnú výzvu z Iz 52:11 (סִרְרוּ סִרְרוּ צְאֹוּ מִשָּׁם): "Preto vyjdite spomedzi nich a oddel'te sa, hovorí Pán; nečistého sa nedotýkajte, a ja vás prijmem" (2Kor 6:17), ale z novozmluvného kontextu je zrejmé, že sa neočakáva fyzické oddelenie štátnymi hranicami, či hranicami nejakého geta. Ten istý apoštol na inom mieste píše: "Napísal som vám v liste, aby ste sa nestýkali so smilníkmi; nie so smilníkmi tohto sveta vôbec, ani s lakomcami, vydieračmi alebo modloslužobníkmi, veď tak by ste museli ujsť zo sveta. (1Kor 5:9-10)" Podobne znie Kristova modlitba za cirkev a jej posvätenie v sedemnástej kapitole Jánovho evanjelia: "Neprosím, aby si ich vzal zo sveta, ale aby si ich zachoval od zlého. Nie sú zo sveta, tak ako ja nie som zo sveta. Posväť ich v pravde - Tvoje slovo je pravda. Ako si mňa poslal do sveta, aj ja som ich poslal do sveta." (Ján 17:15-17). Novozmluvné posvätenie nadobúda inú formu ako starozmluvná teokratická, národná a štátna požiadavka separácie od pohanských národov.

Problém s praktickou realizáciou svätosti v dejinách cirkvi dobre vystihuje nasledujúci citát z dejín posvätenieckého hnutia: "V doktríne posvätenia určite nie je nič čo by viedlo k separácii a rozdeleniu medzi kresťanmi. V teoretickej rovine je to pravý opak. Také pojmy, ako sú *dokonalá láska*, *kresťanská dokonalosť*, *posvätenie* atď. naznačujú všetko, len nie nejednotu. Skutočnosť je taká, že ktorýkoľvek skúmateľ posvätenieckého hnutia dobre vie, že posvätenie bolo zdrojom značného množstva trpkých debát a mnohých rozchodov vo vzťahoch. "Svätí" nielen bojovali proti svojim nepriateľom, ale bojovali aj proti sebe navzájom. Dokonca aj v dobách, keď ostré polemiky boli v móde, často sa prejavovali zraňujúcim slovníkom, pozoruhodnou žieravosťou a farbistou kritikou."²⁴

Zdá sa, že novozmluvné chápanie svätosti nadobúda svoje centrifugálne vlastnosti nielen z nesprávnej aplikácie Starej zmluvy na novozmluvnú situáciu, ale aj z vládnucej antropológie v danom dejinnom období. V novej dobe je to antropológia ovplyvnená DESCARTESOM a ROUSSEAUOM, ktorá má atomický pohľad na človeka, ako na indivídium, pre ktoré je vonkajší svet "objektom", na ktorý sa "subjekt" pozerá zo svojho vnútra ako z nejakej veže. Oproti tomu je človek v NZ chápaný oveľa dynamickejšie ako súčasť spoločenstva a jeho schopnosť porozumieť Bohu je spojená "so všetkými svätými" (Ef 3:18). Takýto pohľad na svätosť nie je individualistický, odstredivý, ale koinonický a dostredivý. Koinonia Ducha je novozmluvná realizácia svätosti, ktorá na rozdiel od starozmluvnej nemá formálne určenie, je kultúrne flexibilná a prítlačivá svojím zvestovaním Božieho odpustenia v Kristu.

Záverom je možné konštatovať, že snaha o svätosť je síce na prvý pohľad vždy rozvratnícka, vyvoláva strach z rozpadu, pretože volá po separácii. Zároveň však je to sila, ktorej nie je možné sa vyhýbať bez vážnych následkov. Ozdravuje spoločnosť ako "sol' zeme" tým, že zastavuje etický rozpad a vytvorením koinonie "svätých" kladie alternatívu, ktorá priťahuje, a tým pôsobí na spoločnosť dostredivo.

²³ HENRY, M. *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, Ps. 149. In: e-sword Bible, <http://www.e-sword.net/downloads.html>, 9. 3. 2008.

²⁴ SMITH, J. W. V. *Holiness and Unity*, In: *Wesleyan Theological Journal Vol. 10, No1, 1975*.